

Вечерна ветрушка *Falco vespertinus*

Описание на вида

Мигриращ през България вид и гнездящ в много ниски количества (за последните 5 г. регистрираните гнездящи двойки са 1-2). Въпреки, че датите на есенна миграция са разтеглени, то се забелязват 1-2 ясно изразени пика (последната десетдневка на септември). Птиците образуват малки или големи ята (до 400-500 инд.). Най-интензивен прелет се наблюдава при облачно (често пъти минути преди дъжд или след това) време и често пъти надвечер, почти при свечеряване. Височината на прелет не е висока (100-200 м). Някои места с повторемост на струпвания по време на миграция и почивка, могат да се конкретизират (около н. Калиакра, Каварна, западно от Бургас и др.).

Чл. Jan Albert Hellings COBOH

Степен на проученост, обзор на наличната информация и принос на проекта

В България миграцията е целенасочено проучвана след 1977 г. (Laine, 1978). Пролетният прелет е през април и май, а есенният – от края на август до октомври (Симеонов и др., 1990). Значително по-добре е проучена есенната миграция на вида. В периода 1979 до 2003 г. (с изключение на 1994, 1995, 1997 и 2000 г.) е проучена есенната миграция на вида в района на Атанасовското езеро, като за 24-годишния период са регистрирани числености от 131 (1998 г.) до 3077 (1989 г.) индивида за миграционен сезон (Michev et al., 2011). Според това проучване миграцията на вечерната ветрушка започва от средата на септември и продължава до средата на октомври, като е интензивна целия период (между 11 септември и 14 октомври). През 1997 г. при целево проучване на есенната миграция в района на местността „Пода“ в източната част на Мандренското езеро са регистрирани 3 вечерни ветрушки за един миграционен сезон (НБОИ, 2012). През същата година на Атанасовско езеро не е провеждано проучване на есенната миграция. При проучване на есенната миграция в района на Котел в Стара планина през 1998 г. са наблюдавани 300 вечерни ветрушки за миграционния сезон. Миграция на вечерни ветрушки е наблюдавана в района на Балчик през 2003 г. при целенасочено проучване на миграцията, свързано с намерения за развитие на ветропаркове, като за един миграционен сезон са установени да прелитат 65 индивида (НБОИ, 2012). През есента на 2004 г. в рамките на целенасочено проучване на есенната миграция в Източна България, паралелно на 9 наблюдателни точки за целите на Натура 2000, миграция на вечерни ветрушки е установена в района на Добруджа при Българево (141 индивида), Горичане (107 инд.), Балчик (235 инд.), Рогачево (65 инд.), в Източна Стара планина – при селата Баня (15 инд.) и Паницово (3 инд.), в района на Провадийско-Роякско плато при Мадара (3 инд.), в района на Созопол при село Равадиново (22 инд.) и в Странджа при Малко Търново (1 инд.) (BSPB, 2005). Най-голям брой мигриращи вечерни ветрушки през този миграционен сезон са наблюдавани при Балчик. При това проучване е установено, че през 2004 г. миграцията на вечерната ветрушка започва от 18 август и продължава до последната десетдневка на октомври с пикови числености на мигриращите птици в през втората половина на септември. През 2005 г. при проучването на есенната миграция в Източна България паралелно на 9 наблюдателни точки, вечерни ветрушки са установени в района на Добруджа при Горичане (358 инд.), Българево (77 инд.), Топола (162 инд.), Безводица (230 инд.), Кремена (158 инд.), Суворово (20 инд.) и Ефрейтор Бакалово (наблюдателна точка Суха река) (14 инд.), в района на Провадия (108 инд.) и Атанасовско езеро (332 инд.), като най-голям брой прелитащи вечерни ветрушки за миграционния сезон са установени в Добруджа – при село Горичане. През 2005 г. есенната миграция на вечерната ветрушка стартира в

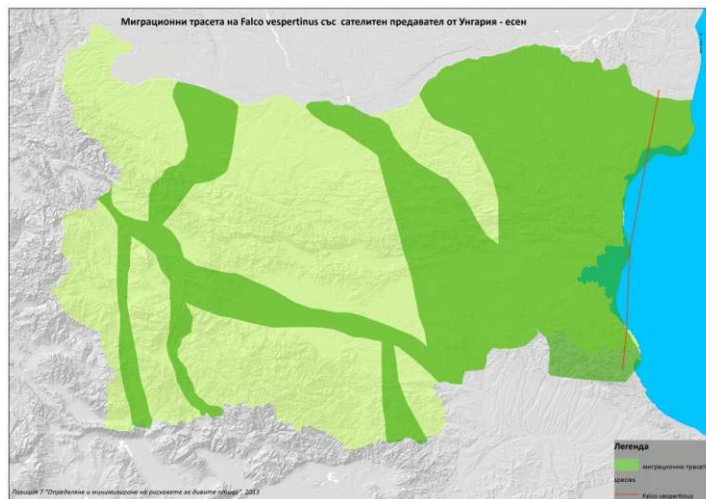
средата на месец август и продължава до края на октомври. Интензивна есенна миграция е наблюдавана в последната десетдневка на септември и първата десетдневка на октомври. В периода от 2006 до 2010 г. започват да се провеждат проучвания на миграцията на птиците във връзка с инвестиционни интереси за изграждане на ветрогенератори, като проучванията са съсредоточени основно в Добруджа. При тези проучвания мигриращи вечерни ветрушки са наблюдавани при Българево, Каварна, Хаджи Димитър, Селце, Могилище, Бежаново, Шабла, Пролез, Горичане, Сърнино, Василево, Люляково, Снягово, Добротич, Телериг, Карапелит, Росица, Александрия, Добрин, Стан, Мировци. Най-голям брой мигриращи вечерни ветрушки са установени през 2010 г. при село Снягово – 508 индивида за миграционния сезон (Герджиков, Илиев, 2012). В периода 2008 – 2009 г. проучвания на есенната миграция са осъществени и по поречието на река Дунав и Дунавската равнина, като вечерни ветрушки са установени да прелитат в района на село Въбел (в защитена зона „Никополско плато“) – 1 индивид, Песчинското блато (в защитена зона „Комплекс Беленски острови“) - 5 индивида, блатото Кайкуша (в защитена зона „Свищовско-беленска низина“) – 2 индивида и в района на село Златия (в защитена зона „Златия“) – 5 индивида (НБОИ, 2012).

В Световния справочник на миграционните пътища на грабливите птици (Zalles, Bildstein, 2000) като места с миграция на вечерни ветрушки, освен Атанасовско езеро, са посочени Котленска планина, нос Емине (223 инд.), курорта Албена, нос Калиакра, Ломовете, Луда Камчия, Кресна, Пловдив, Софийската котловина, Мусала, Радовец, долното течение на река Арда.

Извън посочените по-горе райони, при случайни наблюдения на птици, вечерни ветрушки по време на есенна миграция са наблюдавани навсякъде по Черноморското крайбрежие (основно в Приморска Добруджа и около Бургаските езера), но също и във вътрешността на Добруджа при язовир Плачидол. Наблюдавани са както единични птици или малки ята до 5 индивида, но по-често групи от десетки индивида. По-големи ята мигриращи вечерни ветрушки са наблюдавани северно от Батова долина – 599 инд. (2009 г.), при село Свети Никола – 809 инд. за по-малко от 1 час през септември 2006 г. (Iankov et al, 2007) и особено при Бургас, където на 19.09.2009 г. между 11 и 18 ч. са преброени 3673 вечерни ветрушки (НБОИ, 2012).

През пролетта на 2005 г. при паралелните проучвания на пролетната миграция в Добруджа са установени общо малък брой вечерни ветрушки: при село Кремена - 7 индивида за миграционния сезон и при Провадия – 69 индивида. През същия сезон е проведено проучване на пролетната миграция по долината на река Места при село Огняново, като там са регистрирани общо 117 мигриращи вечерни ветрушки. В периода на интензивни проучвания на миграцията в Добруджа заради засиления инвеститорски интерес за изграждане на ветрогенератори, мигриращи вечерни ветрушки са установени при Бежаново, Сърнино, Василево, Шабла, Пролез, Люляково, Снягово, Карапелит, Росица, Добрин, Александрия, Могилище, Хаджи Димитър, Суворово, Стан, Преселка и Добротич. Най-много вечерни ветрушки за миграционен сезон са прелетели в района на село Александрия през пролетта на 2009 г. – 492 индивида, и в района на село Бежаново през 2007 г. - 424 индивида (НБОИ, 2012). На останалите наблюдателни точки в повечето случаи численостите се колебаят между 50 и 220 вечерни ветрушки на сезон. По време на проучване на пролетната миграция при село Въбел (защитена зона „Никополско плато“) през 2010 г. са регистрирани 5 мигриращи вечерни ветрушки. При случайни наблюдения през пролетния период мигриращи вечерни ветрушки са наблюдавани на много места в страната, основно в Добруджа, най-вече покрай морския бряг, в западната част на Дунавската равнина и Софийското поле. Отделни наблюдения има в района на Бургаските езера, района на Котленска планина и Подбалкана, както и в Западни Родопи.

Регистрирани са основно от една до три птици едновременно. По-големи ята от мигриращи вечерни ветрушки са наблюдавани в Котленска планина – 700 инд. (Zalles, Bildstein,., 2000), северно от долината на река Батова – 167 индивида (2010 г.), защитена зона Комплекс Калимок – 60 инд. (2010 г.), Долината на Бели Лом - 28 инд. (2003 г.), Хасково – 42 инд. (2012 г.), град Нови Искър - 36 инд. (2009 г.), Драговищица – 25 инд. (2009 г.), село Трифоново – 16 инд. (2005 г.) (НБОИ, 2012). През 2009 г. вечерна ветрушка със сателитен предавател, поставен в Унгария, пресича България в най-източната част, като навлиза през Добруджа в района на село Рогозиново и при Балчик продължава да лети през морето, като излиза над суша в района на Ахтопол (фиг. 82).

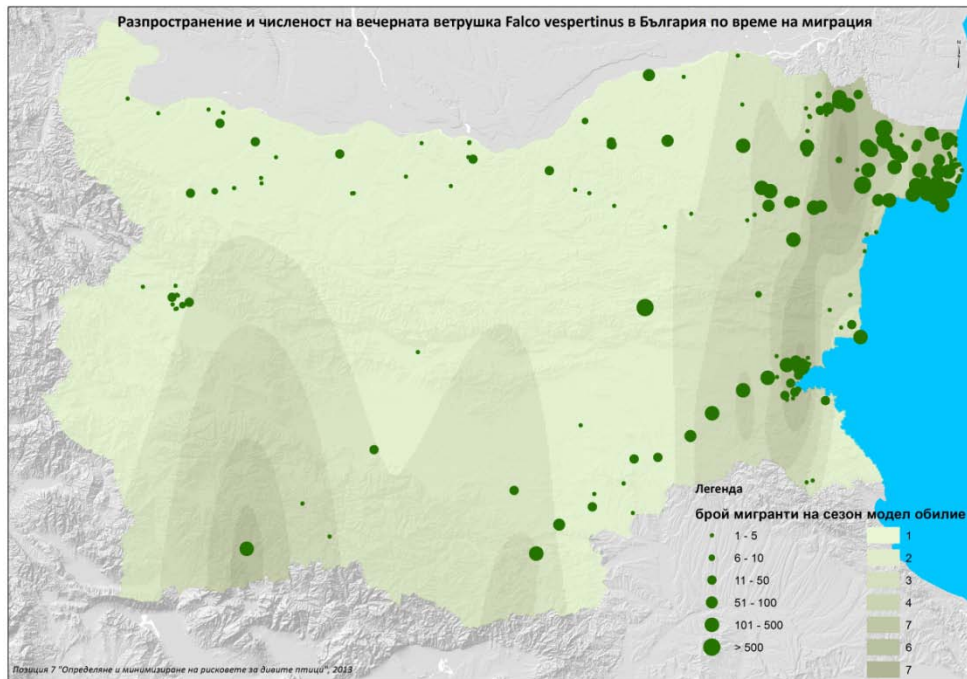

Фиг. 82 Унгарска вечерна ветрушка със сателитен предавател преминала през България по време на есенна миграция през 2009 г.

В резултат на проучването на есенната и пролетната миграция в рамките на проекта „Минимизиране на рисковете за дивите птици“ в Северна България през 2011 г. вечерната ветрушка е наблюдавана да мигрира на всички наблюдателни точки от морския бряг на запад до село Сливата включително (Добруджа, Лудогорието и Дунавската равнина). Основната част от наблюдаваните вечерни ветрушки са регистрирани само на една наблюдателна точка - Пленимир в Добруджа. По-значителен брой птици е наблюдаван на наблюдателните точки Браничево и Острово. По време на проучването на есенната миграция през 2012 г. в Добруджа са установени да прелитат 3401 индивида. Видът е наблюдаван на всички постоянни наблюдателни точки, а от временните само при Свети Никола, като най-много птици са преминали в Централна Добруджа (Росеново – 1314 индивида) и при Свети Никола. В Южна България между 100 и 400 индивида са регистрирани на всички наблюдателни точки без Любимец, Костур и Гранитово, където са наблюдавани само единични птици и при Атанасовско езеро, където е отчетена максимална численост от 714 индивида. Фронтът на миграция на вида през есента е концентриран в най-източната част на България, като по-слаб по интензивност прелет има и във вътрешността на страната до Източните Родопи. С проучванията през 2012 г. се актуализира числеността на прелитащата популация на вечерната ветрушка по Западночерноморския път *Via Pontica*.

По време на пролетната миграция 2012 г. са установени да прелитат 711 индивида, от които 177 – в Южна България и 534 – в Добруджа. Вечерната ветрушка е наблюдавана да мигрира на всички наблюдателни точки в Добруджа, като най-голям брой вечерни ветрушки са отчетени при Дуранкулак (308 инд.). В Южна България вечерни ветрушки са

наблюдавани на 7 наблюдателни точки, като най-голям брой птици са отчетени при Суходол (97 инд.), Попово и Ветрен, а на останалите са прелетели единични птици. Село Попово е най-западната наблюдателна точка, където е регистриран вида. Очевидно фронтът на миграция на вечерната ветрушка през пролетта е силно концентриран по Черноморското крайбрежие. Не е изключено птиците да пресичат Бургаския залив над морето и да излизат направо при Варна и Балчик.

Фиг. 83 Разпространение и численост на вечерната ветрушка в България по време на миграция на база на наличната информация

Характеристика на миграцията

Численост и фронт на миграцията

По време на пролетна миграция през България са установени да прелитат до 1052 вечерни ветрушки (2009 г.), отчетени в Добруджа (959 инд) и Софийското поле (93 инд.) при различни проучвания и случайни наблюдения. Като се има в предвид, че фронтът на миграция е силно концентриран по Черноморието, но относително интензивен прелет се наблюдава и в Западна България (долината на Места и Софийското поле) и единични птици са наблюдавани да прелитат на различни места в страната, то общият брой прелитащи птици по време на пролетна миграция може да се оцени на около 1300 - 1500 индивида. През пролетта вечерната ветрушка прелита най-интензивно пи Черноморското крайбрежие, като се концентрира в Приморска и Централна Добруджа. През Суходол в Бургаския район, Западна Странджа, по долината на Места и Софийското поле са регистрирани второстепенни миграционни пътища, където също протича относително интензивен прелет. В останалите райони на страната през пролетта прелитат единични мигранти или малки групи.

По време на есенна миграция през България са установени да прелитат поне 4770 вечерни ветрушки (2012 г.) в източната част на Южна България и Добруджа. Възможно е

през територията на страната да прелитат между 4800 и 5200 индивида. Есенната миграция е значително по-концентрирана по Черноморското крайбрежие, отколкото пролетната. Част от птиците, мигриращи през Добруджа летят над морето, като пресичат Бургаския залив и излизат директно при Странджа. Това обяснява многократно по-интензивния прелет в Добруджа в сравнение с района на Бургас. Значително по-слаб по интензивност прелет е наблюдаван в района на Западна Странджа и Източните Родопи в Южна България, както и в Дунавската равнина между Ореш и Брестовица, и в Лудогорието.

Интензивност и динамика на прелета

Сезонна динамика

По време на пролетна миграция вечерната ветрушка започва да прелита от началото на април до последната седмица на май. Интензивният прелет е през втората половина на април и в началото на май. Характерно е че при пикова миграция прелитат многочислените за относително кратък период от време, но тези пикови периоди не могат да се предвидят. Есенната миграция на вечерната ветрушка е от втората десетдневка на август и продължава до края на октомври, но интензивния период е само през втората половина на септември.

Дневна динамика

Вечерната ветрушка прелита от 7 ч. сутрин до 18-19 ч надвечер. Пиковите периоди през деня варират, но и по време на пролетна, и по времена есенна миграция в районите на наблюдателните точки преобладава активен прелет сутрин и в късните следобедни часове. Активен прелет и през деня е наблюдаван при пролетна миграция. Независимо от времето през деня, най-много птици летят на височина под 200 м. На височина над 200 м са наблюдавани мигранти в обедните и ранните следобедни часове. При активен прелет на голяма височина тази закономерност се променя (например през есента на 2011 г. е регистриран интензивен прелет на голяма височина в рамките на два дни).

Височинно разпределение на прелитащите реещи птици

Вечерната ветрушка по време на миграция е наблюдавана да прелита в много широк височинен диапазон -2 м до 1000 м., но най-често птиците летят под 200 м. височина, дори под 100 м. В отделни случаи може да се наблюдава интензивен прелет на височина над 500 м.

Миграционни потоци

Основното направление на прелитащите вечерни ветрушки в източната част България (Добруджа, Бургас) е север – юг и североизток – югозапад през есента. През западната част на Дунавската равнина не може да се обособи предпочитано направление в прелета на птиците. По време на пролетна миграция основното направление на полета е юг – север и югозапад – североизток.

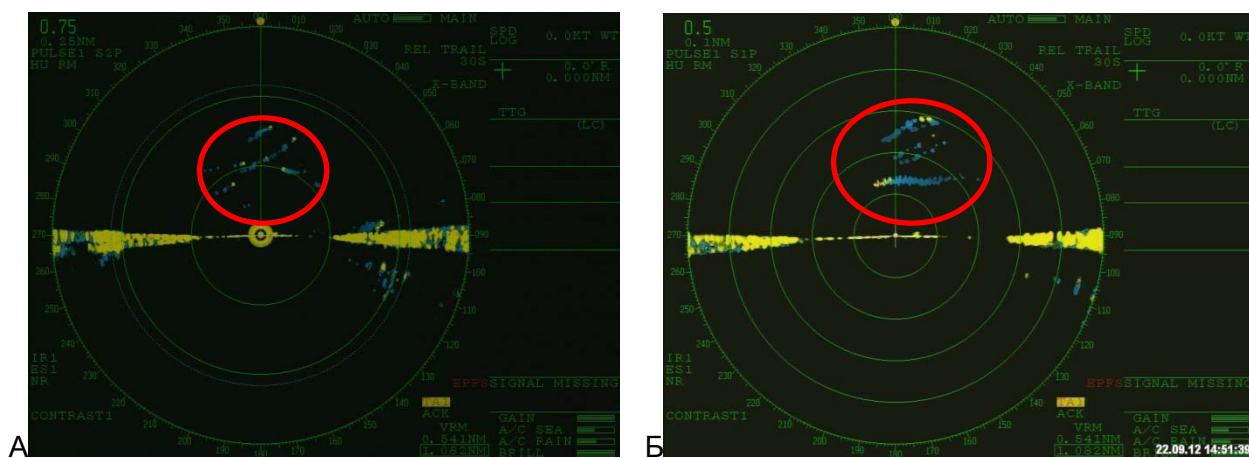
Поведение спрямо опериращи ветрогенератори

В района на Приморска Добруджа са наблюдавани мигриращи вечерни ветрушки да ловуват в относителна близост (по-малко от 1000 м) от ветрогенератори, което увеличава риска от сблъсък на птиците със съоръженията (фиг. 84).

Фиг. 84 Ловуваща вечерна ветрушка в район с опериращи ветрогенератори през есента на 2012 г. (сн. Ирина Матеева)

Радарно проучване на миграцията – регистрирани сигнали

Фиг. 85 Прелитащи вечерни ветрушки, засечени с радар: А – 13 индивида; Б – 21 индивида